

ELEGANTIORIS LATINITATIS THEORIA
E
CICERONE & QUINTILIANO.

SPECIMEN ACADEMICUM,

CUJUS

PARTEM PRIOREM,

*Suffragio Amplisf. Senat. Philos. in Imper. ad Auram
Athenaeo,*

PUBLICAE EXAMINANDAM SISTUNT

CA
AUCTOR

CAROLUS GEORG. EKMARK,

Philos. Magist. Conrect. Schol. Triv. Lovis.

ET

RESPONDENS

PETRUS GUSTAVUS BONSDORFF,

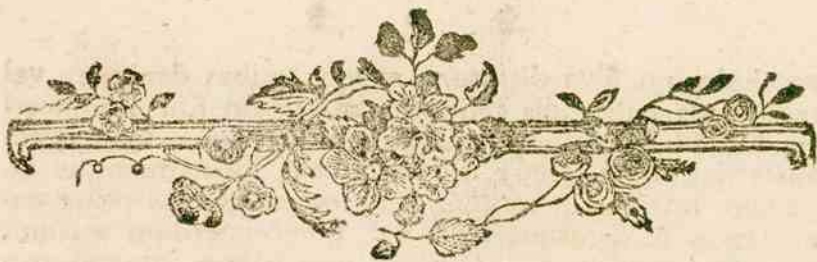
Wiburgensis.

In Audit. Med. die XXIII Nov. MDCCCXI.

H A. M. S.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

Longe sequere & vestigia semper adora.

STAT.

§ I.

Divina illa cogitandi facultate præditi, cum primum in societates sese conferrent homines, quo sensa mentis aliis explicare possent, quamcumque ideam mente conceptam, nomine quodam insigniebant: unde linguarum omnium origo. Quarum quidem, indole atque facie tam diversarum, totoque interdum cœlo differentium, aliæ, mortuæ quasi, quamvis una cum gentibus, quas inter floruerunt, vigere jampridem desierunt, tamen ex scriptis ad nostra tempora delatis, habitum earum pro diversa ætate diversissimum indicantibus, adhuc innotescunt; aliæ contra, ut ita dicam, vivunt, & ut in usu communi versantur, ita frequentibus obnoxia sunt mutationibus. Inopes nempe primum, cum ideis exprimendis vocabula desint, ex aliis ditioribus linguis voces sibi assumunt atque adoptant; excultis deinde scientiis artibusque, grandiore novatorum

A

VO-

vocabulorum silva ditantur; expugnantibus denique, vel expugnatis peregrinis gentibus, maximam sibi immisceri patiuntur barbarorum vocabulorum turbam. Quibus rebus efficitur, ut linguæ, quoad vivant, formam atque rationem mirum in modum commutantes, vel plane depraventur & detorqueantur, vel, quod interdum accidit, cultiores reddantur. Quod si quis itaque, linguis tam mortuis quam vivis diligentius examinandis, adventionem adhibuerit philosophicam, non potest non ipsas, alio tempore elegantiore habitu ornatas, alio contra, sordida veste amictas deprehendere, earumque faciem, aut bellam aut deformem, tamquam expressam cultus litterarum artiumque imaginem, maximo jure habere. His de linguarum habitu in genere præmissis, ad metam quam nobis adtingendam proposuimus, propius accedemus, linguam nempe Latialem solam amplexuri, quam, tamquam sui propriam, sibi haud temere vindicarunt eruditi, quaque nullam fere per totum orbem terrarum, a Græca si discesferis, cultiorem, nullam cui plures insint veneres, reperiens; in primis cum & genitrix plurimarum adhuc viventium linguarum merito censeatur, & tot taliaque uberrime protulerit scripta omnium generum longe præstantissima, ut qui scientiarum litterarumque amore flagret, ipsam necessario maximo prosequatur honore, ejusque penitiori cognitioni sedulam navandam esse operam existimet. Cujus linguæ laudatissima, quæ supersunt monumenta funeri ipsius superstitia, hucusque servata, alia primum, cana sua antiquitate atque horrido habitu lectorem quemvis vix non absterrent; alia dein, ornatissima, lautissimaque veste induta, nativa veluti quadam venustate & genuino lepore quoslibet lectionem adgressos mirifice oblectant; alia postea, fucato colore, factitiis ornamentis & adfectata elegantia, efficiunt, ut qui ipsorum legendo-

gendorum cupidus fuerit, eadem brevi reformidans, statim relinquat; alia denique, incomptissimam barbariem redolentia, pristinum linguæ nitorem inquinato sermonis genere ita contaminatum sistunt, ut, quæ legantur, plane sint indigna. Ex omnibus vero quæ exstant hujus linguæ monumentis, dignitate longe eminent opera Auctorum classicorum, auræ sic dictæ ætatis, v. c. Virgilii, Ovidii, Horatii, Terentii, Livii, Cæsar, cet. in primis M. Tullii Ciceronis, qui, ut purissime, emendatissime, elegantissime locutus est atque scripsit, ita maxima, eaque meritisissima literaturæ & eloquentiæ laude etiamnum floret; ad cujus scripta, tamquam ad obrusam puritatis & elegantiae latinæ, orationem exigere debemus. Nam ceteros, quorum maxima pars erant poëtæ, licentiæ in scribendo interdum justo plus indulsisse constat, cum e contrario neminem fugiat, Ciceronem, ut oratorem perfectissimum omnibusque numeris absolutum, subtilitati sermonis atque elegantiae in primis studuisse. Cujus etiam divinas pæne dicendi ac scribendi elegantias, pro viribus tenuissimis, hac in disertatione exponere conabimur. Quod vero ad præcepta linguæ grammatica adinet, quum ipsa satis accurata & plane sufficientia, ex scriptis Ciceronianis haurire non liceat, Quintilianum, magnum illum Tullii admiratorem ea de re copiosius distinctiusque præcipientem, consulamus; neque ipsum, de ceteris rebus ad elegantiam pertinentibus, disserentem præteribimus. Cum vero elegantioris latinæ Theoriam condendam in nos sumimus, unica animi nostri intentio ea fuit, ut tironibus, qui adyta linguæ dicissimæ nondum intrarint, viam monstrarem, qua incedentes perfectiorem sibi comparare possent latinæ cognitionem. Quare, Ciceronem & Quintilianum semper ante oculos habentes, elegantiae latini sermonis præcepta e genuinis fontibus haurire,

eademque fusius quam Cel. *Ernesti*, (a) pressius quam *Schellerus* (b), distinctius quam *Heineccius* c), tradere, in animum induximus. Hac autem in materie, novitatis quidem haud capace, sed subactum desiderante iudicium, dum vires ingenioli periclitamur, benevolam lectorum candidorum experimus interpretationem.

§. II.

Quid *Elegantia* latinicatis generatim per se sit, quibusque contineatur rebus, antea nobis notum ac perspicuum esse debet, quam rationem ipsius, indolemque peculiarem rite explicare possimus. Illius igitur distinctionem nullam formare nobis possumus ideam, quam eandem ex ipsis scriptis Ciceronianis eruendo. Quare, quid per *Elegantiam* intellexerit Cicero, videbimus. Qui in primarias propriasque vocabulorum notiones seu Etymologiam inquirere cupit, facile sibi persuadebit, nomen *elegantia* verbo *eligere* originem debere, id quod Cicero etiam pluribus in locis, partim aperte docet (d), partim innuere videtur (e), unde liquido patet: vocabulum istud, & personis, & rebus, merito adtribui posse, dummodo de delectu quodam, subacti iudicii ope, ornatus ac lautitiæ causa instituto, sit sermo. Sic vitæ communi, quate-

a) Init. rhetor. Edit. 5. P. H. C. 1.

b) Præcept. Stili bene latini.

c) Fundam. stili cultior, cum animadv. Gesneri & observ. Niclas.

d) Edit. Ernest, Nat. Deor. L. II. C. 28. §. 72.

e) Opt. gen. or. C. 2, in princ.

quatenus moribus honestis conspicua est, tribuitur *elegantia*, & est fere morum integritas ac innocentia (*f*), maximo enim delectu honeste agenti opus est. Artes etiam ingenuæ & liberales continent *elegantiam*, quæ ab illiberalibus abest (*g*). Illæ nempe, quibus acumen ac subtilitas inest, quæ quidem ratione utuntur, exactissimum multarum rerum delectum desiderant; hæ contra, corporis tantum laboribus, sine delectu quodam, perficiuntur. Philologis quoque convenit *elegantia*, quippe qui in explicandis & partiendis rebus delectum adhibere debent (*h*). Quin etiam omnino scriptoribus omnium generum, dum modo apte res enarrant atque explicent, tribuitur *elegantia* cum *subtilitate* conjuncta (*i*); quæ in eo cernitur, explicante Cel. *Ernesti*, ut nihil superfluum, nihil curtum, nihil falsum sit, omnia vero recta, sed non magnopere ornata (*k*). Quæ cum ita sint, vocabulum *elegantia* ad orationis habitum transferre si velimus, talem necesse est formemus nobis ejus ideam: ut sit unctior quædam splendidiorque consuetudo loquendi (*l*), quæ simul facit, ut unumquodque pure & aperte dici videatur (*m*), quæque in eo cernitur, si sermo sit purus & latinus, si dilucide & plane dicatur, si quid deceat circumspiciatur (*n*). Quæ *elegantia*.

f) Or. pro P. Sulla, C. 28. 79.

g) de Or. L. 1. C. 2. 5. & Fin. bon. & mal. L. III. C. 2. in princ.

h) Ibidem L. II. C. 9. 27.

i) Div. L. IV. Ep. 4. b. & de Or. L. II. C. 7. 28.

k) Cfr. Or. C. 23. 78.

l) Brut. C. 20. 78.

m) Ad Herenn. L. IV. C. 12. 17.

n) Or. C. 23. 79.

gantia orationis distribuitur in latinitatem & explanationem (o). *Latinitas* (p) continet solam puritatem grammaticam; sed *explanatio*, præter perspicuitatem logicam, quæ ejus est pars, id simul quod decet respicit, quod munditiem rhetoricam appellare lubet. Quorum prima duo facilem habent cognitionem (q), tertium vero illud, *quid deceat*, id est, in quo cardo rei vertitur, in quo elegantia fere tota quanta cernitur. Sed qua in re consistat illud *decorum*, difficillimum est dictu, & cultioris quisque ingenii homo, quamquam illud cernere facile possit, in ipso tamen definiendo dubius sæpe hærebit. Urbanitatis sive venustatis sive munditiei nomine, illud insignis mos est; sed quæ est illa urbanitas? Cicero ipse negat se istam definire posse, eamque *sporem* quendam appellat (r). Quem quidem nos, nobis ea de re iudicium ferre si liceat, in recto, subtili atque sævavi vocabulorum ac locutionum, quæ in cœtu tantum politiorum hominum vigent, usu, francogallice *le bon ton*, quo ponamus, nulli dubitamus (s). In omnibus itaque elegantix partibus magnam habet defectus vim; qui vero, si justus erit, hoc est: si inter plura vocabula ac locutiones, optima quæque eligentur, quæ scilicet puritate, perspicuitate & venustate maxime gaudeant, a sensu quodam boni atque

o) Ad Herenn. l. c.

p) Vocabulum *latinitas* heic sumitur strictiore sensu, & puritatem tantum in Latiali lingua significat, id quod *ἑλληνισμός* in Græca. Latius sumtum, idem est ac sermo latinus.

q) de Or. L. III. C. 10, 38.

r) Brut. C. 46, 172.

s) Cfr. Urbanitatis definitionem apud Quint. Inst. Orat. Edit. Gesner. L. VI. C. 3, 107. Item Ernesti Inst. Rhet. P. II. C. 1. §. 299.

que pulchri subactoque ingenio pendeat, necesse est; quamobrem a sententia Cel. Schelleri, qui Tullium respiciens, *elegantiam* appellat *Gustum*, theod. den Geschnack (t), vernacule *Smak*, non solum nulli distamus, sed contra, eandem toto animo amplectimur. Quum autem Gustus ille per totum orationis habitum vim exferat suam, difficile est ad determinandum, utrum præcepta elegantiae ornatum etiam orationis floresque ac cincinnos comprehendant, an non. Cel. Schellerus quidem, elegantiam a subtilitate divellens, statuit: omnem eloquentiam, latinam puta, ad stilum bene seu eleganter latinum pertinere (u); cui tamen sententiae suffragari nos vix saltem audemus, quoniam Tullius elegantiam orationis cum subtilitate jungit, quæ, ut supra diximus, pompam atque magnificentiam orationis abesse haud difficulter patitur. Quare copiam dicendi, periodorum structuram, numerum oratorium & doctrinam de tropis & figuris, ad ornatum potius orationis pertinere censemus, quam ad elegantiam (v). Attamen ii non sumus qui plane negemus, elegantiam & magnificentiam simul, orationi inesse posse; nam hæc illam non tollit. Si ornamenta aptissima sunt, h. e. cum delectu adhibita, adest elegantia, sin minus, abest. Neque Cel. Gesnero adsentiri possumus, qui interdum ita loquitur, quasi credat, elegantiam per se singulis verbis nonnullis inesse (x); nam non solum persuasum nobis habemus, vocabulum extra contextum, aliud alio pulchrius

non

t) Præcept. filii, Proöm.

u) Schell. l. c.

v) Neque ipsa ad elegantiam refert Cel. Ernesti.

x) Animadv. ad Heinec. fund. fil.

non esse; neque verborum ornatum inveniri posse, non expressis sententiis (y); verum etiam unum verbo vitium sapius quam virtutem inesse credimus. Licet enim dicamus aliquid proprium, speciosum, sublime, nihil tamen horum, nisi in complexu loquendi serieque contingit (z).

§ III.

His de elegantia generalim disputatis, de ratione atque indole singularum ejus partium pauca jam monebimus; & quod ad primam sive *puritatem grammaticam* adtinet, ipsam eo modo tractabimus, cujus ansam nobis præbent præcepta grammaticæ, quæ in justa vocabulorum *scriptura, flexione & constructione* versantur. Quam artem grammaticam ut tenuem ac jejunam qui cavillantur, minus esse ferendos cum Quintiliano censemus: quæ nisi fideliter fundamenta jecerit, quidquid superstruxeris profecto corruet; quæque necessaria pueris, jucunda senibus, dulcis secretorum comes, & quæ vel sola omnium studiorum genere plus habeat operis quam ostentationis (a). At artem hancce laudatam, eadem tractare ratione, qua ipsam tractavit Quintilianus, ut scilicet poetarum enarrationem tamquam ejus partem, proptereaque omnes fere scientias, totam philosophiam atque eloquentiam huic arti subjectas habeamus; ut de vetustissimo litterarum usu & potestate disceramus, ut in originem partium orationis

y) Cis. de Or. L. III. C. 6, 24. Cfr. L. I. C. 12, 51.

z) Quint. Inst. Or. L. I. C. 5, 3.

a) Quint. l. c. C. 4, 5.

nis inquiramus, & quæ primæ fuerint, quæ postea accesserint, itemque quænam antiqua earum vis fuerit, describamus; ut origines nominum scrutemur; ut de septimo apud Latinos casu, de differentia participiorum & verbi appellationum cet. moneamus, nostræ non convenit ætati (b). Neque nostrum esse credimus, e libris grammaticis, qui de lingua, prout nunc temporis ejus est facies, præcipiunt, regulas repetere; nam ipsos consulere possunt tirones; sed quum præcepta grammatica ita generalia plerumque sint, ut externum tantum linguæ habitum spectent, resque specialiores maximi interdum ponderis prætereant; nobis injunctum esse duximus, in ea quæ præterierint Grammatici, attentionem tironum advocare, eosque a vitiis difficiliter cavendis abstrahere.

Orthographia, ut omnibus litterariæ reipublicæ civibus notissimum est, ita solet definiri, ut sit recte scribendi ac pronuntiandi scientia (c); sed quænam illa regula sit, qua nitatur hac scientia, nondum inter eruditos convenit; quam enim Quintilianus tradidit regulam, his verbis: *ego (nisi quod consuetudo obtinuerit) sic scribendum quidque judico, quomodo sonat* (d) de illis tantum lingvis quæ usque adhuc vigent valere, neminem fugit. In hac itaque abstrusore re, ut in omnibus aliis, quæ sermonem spectant latialem, fugiendum est ad *rationem h. e. etymologiam & analogiam, vetustatem, auctoritatem & consuetudinem* (e). Auctoritas vero priscorum hac in re non multum

B tum

b) Perlegas apud Quint, lib. cit. Cap. 4.

c) Quint, L. I. C. 7. in princ.

d) l. c. §. 30.

e) Quint. C. 6. in princ.

tum juvat; nam manus celeberrimorum Auctorum, Ciceronis, Livii, Cæsaris cet. non habemus, & quæ de eorum pronuntiandi ratione nota habemus, docent eam a nostra loquendi consuetudine maxime abhorrentem fuisse. Scimus nempe omnem pronuntiationem latialis linguæ constitisse in litterarum pronuntiatione & tono s. accentu. Sic novimus, in consonantibus: B cum P, D cum T, sæpissime confusa; H in medio & M in fine vix audita fuisse; C ut vernacula K, minime ut Z, T ubique, etiam ante I, sequente vocali, dure, non molliter ut Z, pronuntiata fuisse, cet. In vocalibus: A in E & I, E in I, U in O, sæpe commutata fuisse. In diphthongis: utramque vocalem, in primis priorem auditam fuisse. In tono s. accentu: omnes breves syllabas ita correptas fuisse, ut vix audirentur; longas contra sic productas, ut vocalis dupliciter pronuntiaretur (*f*). Scriptura etiam priscorum si nobis pateret; si notum nobis esset: Plautum *aula* pro: *olla*, *volgo* pro: *vulgo*; Lucretium *terrai* pro: *terre* cet. scripsisse, quid inde solatii? nihil sane nisi studio antiquitatis satisfaceret; nam Orthographia quoque consuetudini fervit, ideoque sæpe mutata est (*g*). Cicero jam suo tempore, loquendi usui concedens, *pulchrum* pro antiquo *pulcro* scripsit (*h*). At jam a loquendi consuetudine Quintiliani avi abhorrebat id quod Ciceronis temporibus in usu fuit, nempe: ut S littera quoties media vocalium longarum, aut subjecta longis esset, geminaretur, v. c. *causæ cassus, divisiones*: & quod Quintiliani temporibus usu floruit

f) De his vide plura in Schelleri Præc. Stilii P. I. C. I. Cfr.; Quint. Inst. Or. L. I. C. 4 & 7.

g) Quint. L. I. C. 7, 11.

h) Or. C. 48, 160.

ruit, nostri ævi consuetudini haud convenit, nempe: longas syllabas in vocabulis ambiguis apice distinguere, v. c. *malus* arbor, ne cum *malus*, homine non bono, confundatur; item *cum*, si tempus significat per Q; si comitem, per C; si vero causam, per Q ac duas sequentes U scribere (i). Neque a vetustis linguæ monumentis, *Codicibus*, *Numis*, *Lapidibus*, certam scripturæ legem arcescere licet, nam Librarii plerumque indoctissimi fuerunt, quibus haud doctiores erant Inscriptionum auctores: neque semper Numi a Criticis linguæque peritis signati sunt, id quod ex scriptura eorum variante mendisque plena satis superque patet (k). Certiorem procul dubio orthographiæ regulam nobis præbet Etymologia (l), cui vero, quia non ubique satis expedita est, vicariam quodammodo operam præstabit *analogia*: quæ si etiam lateat, tunc ad monumenta, & inter ea in primis numos, fugiendum est; neque spernenda est auctoritas Græcorum & prosodiæ. Subjiciemus aliquot exempla rectioris scripturæ, ex Etymologia primum: *Adolescens* rectius scribitur quam *Adulescens*, quod Lapidēs & Librarii dederunt; est enim ab *ad* & *olesco*, theodisce: *Ausschößling*, vernacule. si plebejo hoc utar vocabulo, *Wärtlings-Geße*. *Exspectare* rectius quam *expectare*; derivatur nempe a *specio*; sic quoque Quintilianus judicat (m). *Cetera* rectum, non *cætera*; est enim a

B 2

græ-

i) Quint. l. c. §. 20, 2, 5, 6.

k) Vid. Schell, præc. fil. P. I. C. I.

l) a Cic. *notatio dicta*, ab aliis *originatio* de qua vide Quint. L. I. C. 6, 28. ex antiquis diligens fuit hac in re Varro, quem emendarunt Jos. Scaliger & Vosius.

m) Inst. Or. L. I. C. 7, 4.

græco ἐρεσα, cujus aspiratio saepe in C abit; neque con-
 venit, ut voluerunt nonnulli, hoc esse contractum a *νεσ*
ἐρεσα (& alia); nam Cicerō posuit *et cetera* (n), quod pleo-
 nasimus fuisse puerilis, si *cetera* jam *et alia* indicasset. Ex
 analogia deinde, cujus vis est, ut id quod dubium est, ad
 aliquid simile, de quo non quaeritur, referat (o), conclu-
 dere licet: ut *conditio* scribitur, ita *auditio*, non *audicio*.
 Ex Numis postea novimus: *Postumus* rectum esse; pra-
 vum *Polthumus* (p). *Letum* porro, cujus origo incerta,
 rectus quam *lethum* scribi, docent Codices MSS. *Au-[?]*
thoritas quoque rectius est quam *authoritas*; nam apud
 Dionem Cassium *αυθωριτας* scriptum legitur. Svadet de-
 nique profodia *preces* scribere, non *præces*; est enim pri-
 or syllaba brevis. Quicumque tamen sic, vel Etymologi-
 cæ vel Analogiæ, vel certarum aut personarum, aut re-
 rum auctoritati hæret, ut sui temporis eruditorum in scri-
 bendo ac loquendo consensui, h. e. consuetudini (q) vim
 inferat, valde sane peccat; nam, præcipiente Fabio, con-
 suetudini servire debet Orthographia. Sic, qui archais-
 mum studiose sectans, *seine*, *plostrum*, malit, pro: *sine*, *plau-*
strum, quique euphoniã negligens, *lapsus*, *corrui*, *negle-*
go, pro: *lapsus*, *corrui*, *negligo*, scribat, barbarismi sane vi-
 tium committit, nec a mala affectatione vacuus est; nam
 abolita atque abrogata retinere, insolentiæ cujusdam est,
 & frivoliæ in parvis jactantiæ (r). In dividendis vocabu-
 lis,

n) De Or. L. II. C. 32, 141.

o) Quint. L. I. C. 6, 4.

p) Vide Spanheim de usu & præf. numism. Diss. III.

q) Quint. l. c. §. 45.

r) Quint. l. c. §. 20.

lis, derivationem quantum liceat, sequamur, id quod Quintilianus etiam probat. Sic, *ex-specto*, *abs-temius*, *aruspex*, *ab-igo* cet. (s) Hactenus de Orthographia.

Quum adhuc usu vigeret lingua latialis, contigit quoque ei idem, quod vivis linguis sapissime contingere solet, ut peregrinae voces permultae, v. c. *rheda*, *peioritum*, ex Gallica, *mappa* ex Punica, *gurdus* ex Hispanica lingua, innumerae praeterea ex Graeco sermone, unde maxima ex parte Romanus conversus est, irreperent; unde quaestio primum orta est, an eadem ratione per casus duci externas, qua vernaculas, conveniret; deinde magna inter eruditos eadem de re dissenso. Veteres enim Graecis nominibus, (de iis haec praecipue sermo) latinas, recentiores, Graecas potius declinationes dare instituebant. Quintiliano placuit rationem latinam, quousque decor pateretur, sequi; neque tamen Graeca figura, modo decens & consuetudini non repugnans esset, ei omnino displicuit (t). Quod vero ad vocabula latina, diu jam usu recepta adtinet, si quis, id quod in linguis vivis, ubi paucissimi grammaticam bene tenent, sapissime accidere solet, in nomen & verborum aut flexione, aut genere, dubius haereat, analogiam consulendam svadet Fabius, docetque, per comparationem similium in extremis syllabis, genus & declinationem in nominibus, in verbis conjugationem aliquando deprehendi; per diminutionem, genus tantum nominum erui posse v. c. ut *panis* masculinum, ita *funis* & pra-

s) Quint. L. I. C. 7. 4, 9.

t) Quint. L. I. C. 5. 55 seq.

præterea, eandem, quæ *te manus* sit, etiam *te domus* esse declinationem; ut *funiculus* masculinum, ita *funis*. In verbis: omnia quæ E & O litteris fatendi (indicativo) modo terminentur, eadem, si in infinitis E litteram media syllaba acceperint, utique productam habere: *prandeo, pendeo: prandere, pendere*; ea vero quæ O solam habeant, dummodo per eandem E litteram in infinito exeant, breviter fieri: *lego, dico: legere, dicere*. Attamen tantam analogiæ vim non tribuit Fabius, ut per omnia duci ejus ratio possit, cum sibi ipsa plurimis in locis repugnet, v. c. statuitur: nomina feminina, singulari nominativo US vel ES litteris finita, numquam genitivo casu in *ris* syllabam terminari; facit tamen *Venus veneris; Ceres ceveris*. Quid? quæ tota positionis ejusdem, in diversos flexus exeunt. v. c. *Alba* facit *albanus & albenfis; Volo, volui & volavi*. At de analogiæ incertitudine non est quod miremur; non enim cum primum fingerentur homines, analogia demissa cœlo formam loquendi dedit, sed inventa est postquam loquebantur, & notatum in sermone, quid quo modo caderet. Itaque non ratione nititur, sed exemplo; nec lex est loquendi, sed observatio; ut ipsam analogiam nulla alia res fecerit quam consuetudo (μ). Nostræ etiam, qua nunc vivitur, ætati, quum jam emortua sit lingua latialis, aliis rebus opus esse vix videretur, quam bonis libris grammaticis lexicisque, qui vocabulorum flectendorum exactissimas traderent regulas. At multis de rebus interdum, aut minus recte, aut nihil præcipiunt libelli grammatici vulgares atque lexicæ; quare, ubi hæc vulgo tacent, ibi regulas subministrare nostrum erit, vitia nimirum quædam in vocibus flectendis, a quibus sibi magnopere caveat tiro, brevissimis recensendo. Ge.

ni.

*) Quint. L. I. C. 6; 3-17.

nitivus & ablativus casus pluralis nominum quintæ declinationis rarissime apud præcos in usu fuerunt, præterquam in *Dies & res*; quapropter nec facile dixit Cicero *specierum & speciebus* (v). *Ambo & duo* rectius sunt accusativi casus plurales masculinî, quam *ambos & duos*. Sic Tullius dixit: *præter duo nos* (x), & *quos — ambo unice diligo* (y). Meminerimus quoque nominum alia pluraliter non dici; alia contra singulari numero; alia casibus quibusdam carere; verba quædam temporibus quibusdam, quædam nomina incertæ esse declinationis; quædam rectius contracte dici quam piene (z). At sufficiat de flexione.

Quo juxta formentur enuntiationes, necesse est, vocabulorum aliud alii ita jungatur, ut sibi invicem, certo modo, genio linguæ regulisque usu receptis conveniente, apte respondeant, ut aliud ob causam aliud mutationis aliquid patiat, & in certo, vel casu, vel numero, vel modo, cet. ponatur. Quibus in rebus cernitur constructio vocum grammatica, quæ in libellis grammaticis syntaxeos nomine appellatur. E quibus, artis hujusce generalia repetere præcepta locus non patitur, ipsos adeant tiro-nes: sed ut supra de flexione locuti sumus, heic etiam, rerum a Grammaticis præteritarum, aut minus accurate traditarum mentionem faciemus; quas inter, præcipue no-
tan-

v) Topica C. 7. in princ.

x) ad Div. L. VII. Ep. 25.

y) Ibid. L. V. Ep. 2. p. 65.

z) Vide Quint. L. I. C. 6. 25-28. & Cic. Or. C. 46. 156. & C. 47. 167.

tandæ sunt, doctrina de vera temporum grammaticorum vi, recto usu, legitima consecutione, & de pronomine relativo conjunctivum regente; deinde, errores quoque in constructione receptos recensebimus. Probe tenendum est: *Præsens* tempus ubique adhiberi debere, si sermo de re præsentis sit, licet vernacula negligentior interdum loco ejus imperfecto utatur; v. c. *Jam si quis objiciat*, traditur vulgo: om nu någon skulle invända; male latine reddidistis: *objiceret*; nam vocabulum *jam* indicat rem præsentem. *Imperfectum* loquitur de actione adhuc durante, cui ideo a prisca sapissime præfigitur particula *dum* durationem notans: v. c. *dum veniebam*, pater acclamavit. At istud tempus cum *perfecto* & *plusquamperfecto* haud raro confundit vernacula: v. c. *cum filius venisset*, letatus est pater, vulgo vertitur: då sonen kom, glädde sig fadren; male ad exemplum vernaculæ dixistes: *veniret*, letabatur; nam utrumque actionem indicat jamjam perfectam; illud cum adjectione alius actionis post hanc secutæ; quod est nota *plusquamperfecti*, hoc sine alia actione secuta, id quod *perfectum* indicat. Quod ad *futura* adinet, quorum tria exstant: *simplex* videlicet, *periphrasticum* & *exactum*, tironum maxime interest observare: priora duo loqui de actione quadam, cui vel nulla alia, vel talis tantum addatur, quæ cum illa simul fiat, v. c. *emam* seu *emurus sum librum*, sive, *quando emam*, pecuniam petam; exactum vero seu *perfecto-futurum* (a) adhiberi tantum posse, si actioni futuræ alia res sequens addatur, cujus respectu, ipsa actio futura pro finita habeatur, v. c. *ubi librum legero, illum tibi mittam*. Attamen non diffi-

ten.

a) Perperam pro fut. conj. quod semper periphrasticum est, habetur: hoc inde patet quod nunquam particule conjunctivum regentes ei præfiguntur,